

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN AIKUISOPISKELIJOIDEN AMMATILLISTEN PERUSOPINTOJEN TUKEMINEN

**Leena Paavola
Kehittämishankeraportti
Tammikuu 2009**

Ammatillinen erityisopettajankoulutus

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

KUVAILULEHTI
Päivämäärä
14.01.2009

Tekijä(t) Paavola, Leena	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 37	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN AIKUISOPISKELIJOIDEN AMMATILLISTEN PERUSOPINTOJEN TUKEMINEN		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Ammatillinen erityisopettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) Hirvonen, Maija		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kehittämishankkeen tavoitteena oli selvittää Kaarinan sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksessa toteutettuja pedagogisia käytäntöjä maahanmuuttajien sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon opetuksessa ja ohjauksessa. Opetushallitus myönsi oppilaitokselle vuonna 2008 avustusta maahanmuuttajien koulutuksen kehittämiseen. Tavoitteena oli suunnitella avustuksella tehtävät kehittämistoimenpiteet, toteuttaa ja arvioida niitä. Lisäksi tavoitteena oli luoda kehittämisideoita vuonna 2010 voimaan tulevaan uuteen opetussuunnitelmaan.</p> <p>Suunnitelma Opetushallituksen myöntämän rahoituksen käytöstä tehtiin keväällä 2008 ja toimenpiteet toteutettiin oppilaitoksessa syksyllä 2008. Oppilaitoksessa järjestettiin maahanmuuttajataustaisille sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittajille mahdollisuus lisä- ja tukiopetukseen Oppisopissa. Oppisopissa opiskelija sai ohjausta ammatilliselta opettajalta ja suomi toisena kielenä opettajalta. Opiskelijoille järjestettiin lukemisen ja kirjoittamisen tukiryhmä. Tuutorointia tehostettiin ja kiinnitettiin huomiota varhaiseen puuttumiseen opiskeluun liittyvissä ongelmissa. Ammattisanaston opiskelua edistettiin kokoamalla ammatillisten opintojen sanastoa etukäteen opiskelijalle. Lisäksi tehtiin opetusmateriaalia selkokielellä. Oppilaitoksessa järjestettiin lisäopetusta kaikille tutkinnon valinnaisen osan suorittajille tutkintotilaisuudesta. Avoimien ovien yhteydessä toteutettiin monikulttuurisuusnäyttely. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ja opettajien yhteisessä koulutuksessa keskusteltiin erityistuen tarpeesta opetuksessa.</p> <p>Kehittämisideoina tuotiin esille käytäntöjä oppimisvaikeuksien erottamiseen kielitaidon puutteesta, opiskelijavalinnan kehittämisestä ja työvaltaisen opiskelun käytöstä maahanmuuttajaopiskelijoilla.</p>		
Avainsanat (asiasanat) aikuiskoulutus, ammatillinen erityisopetus, maahanmuuttajat, monikulttuurinen pedagogiikka		
Muut tiedot		

UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, JYVÄSKYLÄ/
TEACHER EDUCATIONS COLLEGE

DESCRIPTION
Date
14.01.2009

Author(s) Leena Paavola	Type of Publication Development project report	
	Pages 37	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title SUPPORTIVE SERVICES OF VOCATIONAL UPPER SECONDARY EDUCATION AND TRAINING OF ADULT STUDENTS HAVING IMMIGRANT BACKGROUND		
Degree Programme Special Needs Teacher Education		
Tutor(s) Maija Hirvonen		
Assigned by		
Abstract <p>The aim of the development project was to find out the pedagogical practices used in Kaarina Health Care And Social Services Institute in the teaching and guidance of the basic degree in Health Care and Social Services for immigrants. In 2008 The Finnish National Board of Education awarded the institute grant for the development of immigrant education and training. The aim was to plan the development measurements to be implemented with the grant and to realize and evaluate them. Furthermore, the aim was to create development ideas for the new curriculum which will take effect in 2010.</p> <p>The plan for using the grant awarded by The Finnish National Board of Education was compiled in spring 2008 and the measurements were implemented in the institute in autumn 2008. The institute provided for the students of the basic degree in Health Care and Social Services having immigrant background a possibility for remedial teaching and voluntary additional education, which included guidance of a vocational teacher and Finnish language teachers. Also a support group for reading and writing was founded for the students. The tutoring was intensified and early intervention of problems related to the studying was taken into consideration. The studying of vocational vocabulary was contributed by compiling vocational vocabulary beforehand for the students. Further, teaching material was prepared using clear language. The institute organized voluntary additional education for all students taking the optional modules of the degree of the competence test. A multicultural exhibition was held in connection with the Doors Open Day. The need of specific support in the teaching was discussed in a common training for teachers and students having immigrant background.</p> <p>As development ideas, practices for separating learning difficulties from language skills, developing student selection and using work-related studies were brought up.</p>		
Keywords competence-based qualifications for adults, immigrants, multicultural pedagogies, voluntary additional basic education		
Miscellaneous		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN AIKUISOPISKELIJOIDEN AMMATILLISEN PERUSKOULUTUKSEN HAASTEELLISUUS	8
3 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN AIKUISOPISKELIJOIDEN AMMATILLINEN PERUSKOULUTUS KAARINAN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN OPPILAITOKSESSA	15
3.1 Opiskelijavalinta	16
3.2 Opintojen henkilökohtaistaminen	17
3.3 Valmistava koulutus	18
3.4 Tutkintotilaisuus	20
4 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET	23
5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS JA ARVIOINTI	24
6 POHDINTA	28
LÄHTEET	33
LIITE	35
Liite 1. Raportti tutkintotilaisuuteen valmistavasta lisäopetuksesta 2008	
KUVIOT	
KUVIO 1. Maahanmuuttajataustaisten aikuisopiskelijoiden erityistuen tarpeet Kaarinan sosiaali- ja terveystalouden oppilaitoksen lähihoitajakoulutuksessa	
KUVIO 2. Kaarinan sosiaali- ja terveystalouden oppilaitoksessa käytetyt ns. hyvät käytännöt aikuisten maahanmuuttajaopiskelijoiden ammatillisessa peruskoulutuksessa	
KUVIO 3. Kaarinan sosiaali- ja terveystalouden oppilaitoksella toteutetut toimenpiteet Opetushallituksen myöntämän avustuksen rahoituksella v. 2008.	

”Opettaminen antaa paljon, kannustaminen antaa kaiken.”

1 JOHDANTO

Varsinais-Suomen alueella ja koko Suomessa asuu paljon maahanmuuttajataustaisia aikuisia, jotka haluavat olla osana yhteiskuntaamme. He haluavat olla yhteiskunnan tuesta riippumattomia, käydä työssä ja osallistua oman elämänsä ja yhteiskuntamme rakentamiseen. Ajattelemme helposti maahanmuuttajia yhtenä ryhmänä tai mielissämme on oma käsityksemme tietyn maan tai maanosan ihmisistä. Maassamme on maahanmuuttajia ympäri maailmaa, hyvin erilaisista maista ja kulttuureista. He ovat tulleet maahan vapaaehtoisesti omasta tahdostaan tai sitten esimerkiksi kotimaansa sisäisen tilanteen pakottamana. Maahanmuuttajat ovat ryhmä hyvin erilaisia ihmisiä. He ovat tulleet tänne jostain, mutta heistä jokainen on oma yksilönsä. Heillä on erilaisia etnisiä, poliittisia, uskonnollisia, kasvatuksellisia ja koulutuksellisia taustoja. Jokaisella on myös omat ongelmat ja haasteensa, jotka vaikuttavat heidän elämäänsä.

Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos raportoi marraskuussa 2008 selvityksessään, että suurimmalla osalla Suomessa asuvista maahanmuuttajista on hyvä tai erinomainen työkyky. Kuitenkin täällä asuvien maahanmuuttajien keskuudessa työttömyys on korkeampaa kuin kantaväestön ja heidän työllistymisensä vie pidemmän ajan. Monilla sektoreilla, kuten sosiaali- ja terveysalallakin kärsitään työvoimapulasta, ja joissakin kunnissa on ryhdytty rekrytoimaan työvoimaa suoraan ulkomailta. Toisaalta työvoimapulasta johtuen Turun alueella vanhusten hoitotyössä toimii jonkin verran maahanmuuttajia, joilla ei ole tehtävään vaadittavaa koulutusta. Suomessa asuvat maahanmuuttajat muodostavat tärkeän työvoimareservin, jonka merkitys tulee korostumaan lähitulevaisuudessa, kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle.

Lähtiessäni ammatilliseen erityisopettajankoulutukseen tavoitteenani oli selvittää, onko aikuisten maahanmuuttajaopiskelijoiden ammatillinen peruskoulutus erityisopetukseen kuuluvaa ja mitä erityistä osaamista ammatillisen oppilaitoksen opettajilta vaaditaan maahanmuuttajaopiskelijoiden kanssa työskennellessä. Suomessa sosiaali- ja terveysalan koulutukseen pääsyn edellytyksenä ja työssä yleisesti on vaatimuksena riittävä suomen tai ruotsin kielen taito. Monen maahanmuuttajan ongelmana on kulkeminen kielikurssilta toiselle ja vuosien epävarmuus ammatilliseen koulutukseen pääsystä ja työelämään siirtymisestä huonontaa suomen kielen opiskelun motivaatiota etenkin perheellisillä ihmisillä. Pitkä kielikoulutus ja työelämään pääsyn odotus tuottavat myös ongelmia

omassa ja perheen taloudellisessa tilanteessa. Monissa sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksissa on opiskelijavalinnassa käytössä psykologiset testit. Ne voivat muodostua maahanmuuttajataustaiselle koulutukseen hakijalle ylivoimaiseksi esteeksi, koska niissä kielen hallinnan lisäksi on tehtäviä ja kysymyksiä, jotka edellyttävät suomalaisen kulttuurin ja jopa Suomen maantiedon hallintaa.

Työn merkitys on keskeistä kotoutumisen, kielenoppimisen ja uusien verkostojen syntymisessä. Suomalaisiin on vaikea päästä tutustumaan, jos ei ole työpaikkaa. Suomessa on erittäin vaikea työllistyä vakituiseen lähihoitajan tehtävään ilman sosiaali- ja terveysalan peruskoulutusta. Monet korkeakoulutetut maahanmuuttajaopiskelijat ovat aloittaneet koulutuksensa Suomessa aivan alusta (Tiilikainen 2008), koska heidän omassa maassaan suoritettujen tutkintojen vertaaminen suomalaisiin tutkintovaatimuksiin ei ole helppoa.

Kaarinan sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksessa on tehty maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskelun mahdollistamisen eteen työtä jo yli kymmenen vuotta. Oppilaitoksessa on kehitetty opiskelijavalintaa, jossa huomioidaan opiskeluun riittävän kielitaidon lisäksi motivaatio alalle, opiskeluun sitoutumisen mahdollisuus ja soveltuvuus alan työtehtäviin. On kiinnitetty huomiota pedagogisiin menetelmiin, joilla tuetaan opintojen etenemistä ja riittävän ammatillisen kielitaidon kehittymistä. Oppilaitos sai keväällä 2008 Opetushallitukselta kehittämisrahaa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opetuksen kehittämiseen.

Tämän kehittämishankeraportin tavoitteena on selvittää Kaarinan sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksessa toteutettuja pedagogisia käytäntöjä maahanmuuttajien opetuksessa ja niitä toimia, joita oppilaitoksessa toteutettiin Opetushallituksen myöntämän kehittämishankkeen turvin. Tavoitteenani on dokumentoida maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskelun erityispiirteitä, kuvata ns. hyviä käytäntöjä Kaarinan sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksessa ja luoda kehittämisideoita uuteen, vuonna 2010 voimaan tulevaan koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan.

2 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN AIKUISOPISKELIJOIDEN AMMATILLISEN PERUSKOULUTUKSEN HAASTEELLISUUS

Tässä kehittämishankeraportissa käytän pääasiallisesti ilmaisuja maahanmuuttaja tai maahanmuuttajataustainen. Ne ovat molemmat jonkin verran ongelmallisia käsitteitä. Yleisesti puhekielessä käytetään maahanmuuttajasanaa ja sillä tarkoitetaan kaikkia maahanmuuttajia; pakolaisia, paluumuuttajia, avioliiton kautta tulleita tai työn vuoksi Suomeen muuttaneita ihmisiä (Ekholm, Salmenkangas 2008). Ovatko nämä ihmiset aina maahanmuuttajia? Voiko kymmenet maassa asumisvuodetkaan muuttaa tilannetta? Vaikuttaako kansalaisuuden saaminen käsitteen käyttöön? Entä näiden maahanmuuttajien lapset? Voiko heistä puhua maahanmuuttajina?

Opiskelijan maahanmuuttajuus ei ole itsessään erityisopetusta vaativa tekijä, mutta ammatissa vaadittavan suomen kielen osaamisen puutteet, oppimisvaikeudet, oppimisvaikeuksien ja kielitaidon puutteen erottaminen toisistaan ja vaikeudet vieraaseen kulttuuriin sopeutumisessa ovat haasteita, joissa erityisopetuksen keinoin voidaan löytää ratkaisuja opiskelijan tutkinnon saavuttamiseen ja työelämään siirtymiseen. Kuisman (2001) selvityksen mukaan maahanmuuttajat tarvitsevat tavallista enemmän ja seikkaperäisempää ohjausta kuin omalla äidinkielellään opiskelevat opiskelijat. Maahanmuuttajien opettaminen ja ohjaaminen koettiin vaativaksi työksi.

Monissa yhteyksissä on opetusalan edustajien ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kanssa käyty keskustelua siitä, miten koulutus tulisi organisoida. Onko parempi toteuttaa aikuisille maahanmuuttajille tarkoitettu ammatillinen peruskoulutus oppilaitoksessa omana koulutusryhmänään vai olisiko oppimistulokset parempia äidinkielenään suomea puhuvien opiskelijoiden kanssa yhdessä järjestetyssä opetuksessa?

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ja suomalaisten opiskelijoiden opetusta samassa koulutusryhmässä voidaan kutsua **integraatioksi** ja opetusta näiden kahden ryhmän erillisissä ryhmissä **segregaatioksi**. Integraatiossa voidaan erottaa erilaisia lähestymistapoja. Fyysinen integraatio tarkoittaa opiskelijoiden opetusta yhdessä, toiminnallisessa integraatiossa toteutetaan yhteistoimintaa ja yhteistyötä, psykologinen ja sosiaalinen integraatiossa toiminnallinen integraatio edistää osallistujien kehittymistä ja hyväksymistä ja myönteisten sosiaalisten suhteiden syntymistä. Opiskelun jälkeinen

ihmisten tasa-arvon syntyminen yhteisössä on yhteiskunnallinen integraatio.
(Hautamäki 2002, Moberg 2001.)

Monissa ammatillisissa oppilaitoksissa maahanmuuttajat on erotettu omiksi opiskelijaryhmikseen ja heille on laadittu valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta oma ryhmäkohtainen opetussuunnitelma. Sen lisäksi jokaisella on oma henkilökohtainen opetussuunnitelmansa, joka mahdollistaa esimerkiksi joidenkin aiheiden osalta opintoajan lyhentämistä. Segregaatiota on perusteltu kielitaito-ongelmilla. Useimmilla aikuisilla maahanmuuttajilla on erityisen tuen tarve oppitunneilla uusien käsitteiden ja sanojen selvittämisessä, johon äidinkieleltään suomalaiset opiskelijat turhautuvat.

Erillisen opetuksen tarpeen perusteena voidaan pitää niin ison opiskelijaryhmän erilaisuutta, jossa erillinen opetus on opiskelijaa selkeästi hyödyttävä (Moberg 2001). Voisi ajatella, että tavoitteena olisi toiminnallisen ja sosiaalisen integraation saavuttaminen viimeistään siirryttäessä oppilaitoksesta työelämään ja siten integroitua yhä luontevammin yhteiskuntaan. (Jahnukainen 2001.)

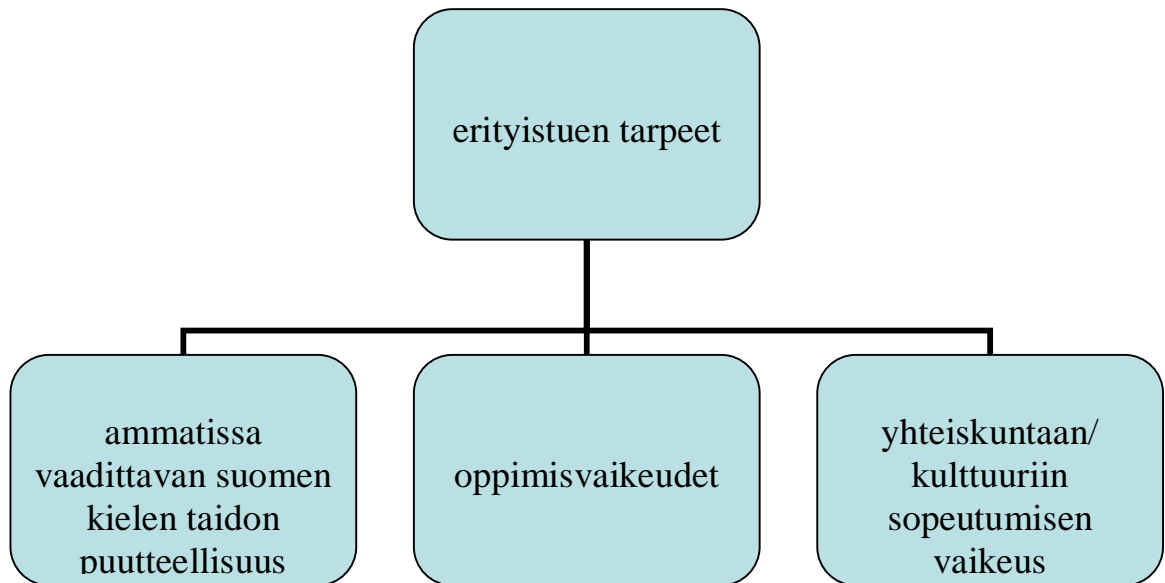
Inklusio tarkoittaa kaikkien yhteistä koulua (*inclusion* = sisältyä, kuulua mukaan) ja siellä osallisuutta ja yhteisyyttä. Inklusion perustana ovat ihmisoikeudet ja tasa-arvo. Molempiin kuuluvat yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet. Inklusio on filosofia ja toimintatapa. Se vastustaa syrjintää periaate- ja toimintatasoilla. Inklusiossa peruslähtökohtana on eettisyys. Tavoitteena on edistää yhteiskunnan kaikkien ihmisten tasa-arvoa. (Naukkarinen, Saloviita, Murto 2001.) Siinä pyritään ihmisoikeuksien edistämiseen, sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon. Tavoitteena on että, yhteisöjen jäsenillä on sellaiset taidot ja kyvyt, joilla he kasvattavat aktiivisia, myönteisesti ajattelevia ihmisiä. Vähitellen koko yhteiskunnan uskomukset, arvot ja toimintatavat muuttuvat.

Etuja voidaan tarkastella kaikkien opiskelijoiden kannalta. Inklusiivisessa koulussa opiskelijat kasvavat ja oppivat yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa ja oppivat auttamaan toisiaan. Jokaista tuetaan ja opetetaan kykyjensä, kehitystasonsa ja mahdollisuuksiensa mukaisesti. Kaikkien avoin koulu tarkoittaa sellaisen kasvatusajattelun omaksumista, että jokaisella ihmisellä on myös aikuisena yksilölliset oppimisedellytykset. Opettaja tukee täysipainoista osallistumista ryhmässä ja pyrkii

kehittämään keskinäistä myönteisyyttä. Tavoitteena on erilaisuuden luonteva kohtaaminen. (Murto 1999). Maahanmuuttajataustainen opiskelija ei voi viettää koko elämäänsä vain toisten oman kulttuurin jäsentensä kanssa ja myös suomalaisten opiskelijoiden kasvun ja moninaisuuden kohtaamisen kannalta on tärkeää, että kaikki oppivat luontevasti kohtamaan erilaisuutta. (Murto 2001). Inklusiota voidaan perustella maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäisijänä. Inklusiossa asenteet maahanmuuttajia kohtaan muuttuvat myönteisimmiksi ja jo opiskelun alussa totutaan toimimaan yhdessä ja koetaan elämän moninaisuus. (Naukkarinen, Saloviita, Murto 2001).

Esteet voivat kuitenkin olla pedagogisia, jos käytössä olevat opetusmenetelmät eivät ota huomioon opiskelijoiden erilaisia oppimistapoja ja oppimismenopeutta. Hallinnolliset ja lainsäädännölliset esteet voivat olla koulutuksen opetussuunnitelmien, opetushenkilöstön koulutuksen ja fyysisten oppimisympäristöjen kehittämisen hitaudesta johtuvia. Lisäksi taloudelliset resurssit eivät tue integraatioon siirtymistä.

Erittelen tässä työssä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden erityisopetuksen tarpeen kolmeen näkökulmaan. Suurella osalla maahanmuuttajaopiskelijoista on **puutteellinen ammattikielen hallinta**. Vaikka yleinen kielitaito olisi hyvä, vaatii ammattisanaston ymmärtäminen, kirjoittaminen ja käyttö puhekielessä harjaantumista. Toinen näkökulma on **erilaiset oppimisvaikeudet**. Esille voi tulla hahmotusongelmat, matematiikan vaikeudet tai vieraan kielen oppimisen ongelmat luetun ja tekstin ymmärtämisessä, puhuessa ja kirjoittamisessa. Näiden vaikeuksien erottaminen kielitaidon puutteista on haasteellista. Kolmantena erityisopetuksen haasteena tässä työssä käsitellään **kulttuuriin sopeutumisen vaikeutta**, esimerkiksi naisen aseman erilaisuutta, opiskelu- ja työelämän yhteensovittamista perheen vaatimusten kanssa tai länsimaisen, aikaan orientoituneen elämäntapaan sopeutumista.

KUVIO 1. Maahanmuuttajataustaisten aikuisopiskelijoiden erityistuen tarpeet Kaarinan sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksen lähihoitajakoulutuksessa

Suomen kielen taitoa opiskellaan jo kotoutumisen yhteydessä, monilla opiskelu jatkuu erilaisilla suomen kielen kursseilla ja ammatillisiin opintoihin valmistavassa koulutuksessa. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen laajuus on 40 ov ja sen voi suorittaa vain yhden kerran. Koskimäen (2004) mukaan maahanmuuttaja ei ehdi saavuttaa ammatillisiin perusopintoihin riittävää kielitaitotasoa valmistavan koulutuksen aikana, jos kielitaito on ollut jo koulutuksen alussa heikko.

Suomen kielen oppiminen on hyvin yksilöllistä ja siihen vaikuttavat monet asiat. Suomen kieltä puhuva puoliso tai lapset voivat edesauttaa kielen oppimisessa tai työskentely suomalaisessa työyhteisössä, jossa saa käyttää puhekieltä. Kielen aktiivinen itseopiskelu, suomalaisten lehtien lukeminen, television katsominen ja harrastaminen suomalaisissa ryhmissä nopeuttavat myös yleensä kielen oppimista ja laajentavat sanavarastoa (Tiilikainen 2008).

Opiskelijoiden kielitaito on hyvin vaihteleva, mutta myös työelämän ja työpaikkaohjaajien vaatimukset kielitaidon suhteen vaihtelevat. Yleisesti työyhteisöissä maahanmuuttajien kielitaitovaatimus on korkea (Tiilikainen 2008). Työssäoppimisen jaksoilla opiskelijat voivat saada palautetta ohjaajiltaan kielitaidon ongelmista

työtehtävissä. Yleisillä kielikursseilla on vain vähän kasvatus-, hoito- ja kuntoutustyön sanaston opiskelua ja tämä sanasto opitaan suurelta osin alan ammatillisessa koulutuksessa.

Vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaidot ovat oppimisessa keskeisiä kaikille niin lapsille kuin aikuisillekin. Niiden keinoin maahanmuuttaja voi harjoittaa sosiaali- ja kognitiivisia taitojaan ja ne mahdollistavat integroitumisen yhteisön jäseneksi. (Launonen 2001.) Vuorovaikutuksen keinoin maahanmuuttajakin hankkii tietoa ympäristöstään ja rakentaa omaa kuvaansa uudesta maastaan. Ammatillisessa peruskoulutuksessa työssäoppimisen jaksot työpaikoilla ovat tärkeitä kielitaidon kehittymisen tukijoita.

Oman äidinkielen hallinnan säilyttäminen on tärkeää ja sitä korostaa myös Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999). Ammatillisessa koulutuksessa käytännön tasolla oman äidinkielen opiskelu jää opiskelijan itsenäisen opiskelun varaan. Ryhmissä on monia eri kieliryhmiä, joten yleensä oppilaitoksilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia järjestää kaikille oman äidinkielen opintoja.

Suomessa 20%:lla väestöstä arvioidaan olevan erilaisia oppimisvaikeuksia (Valkama 2007) . Suomessa opiskelevien maahanmuuttajataustien aikuisopiskelijoiden oppimisvaikeuksien laajuudesta en ole löytänyt tietoa. Oppilaitoksemme opettajien kokemusten perusteella voisin arvioida, että oppimisvaikeuksien laajuus on lähihoitajaksi opiskelemaan päässeillä maahanmuuttajilla suomalaisen väestön tasolla. Oppimisvaikeuksien tutkiminen on haasteellista, erityisesti niiden erottaminen puutteellisen kielitaidon tuomista ongelmista tai kulttuuriin liittyvistä eroavaisuuksista. Oppimisvaikeuden tunnistamisella on suuri merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä ja opiskelutaidoilla on merkittävä rooli itsetunnon ylläpidossa ja kehittämisessä maahanmuuttajan uudessa yhteisössä.

Oppimisvaikeus voi tulla esiin lähihoitajakoulutuksessa esimerkiksi harjoitustunneilla vasemman ja oikean tunnistamattomuutena. Opiskelijan on silloin vaikea toimia esimerkiksi verenpaineen mittaustilanteessa, silmätippojen annostelussa tai raportilla potilaan oireiden kuvailussa. Opiskelumateriaalin jäsentymättömyys vaikeuttaa eri oppituntien aiheiden tiedon yhdistämistä ja soveltamista käytännön työssä. Opiskelijalla

voi olla hankaluutena opiskelumateriaalin järjestyksessä pysyminen. Oppikirjoja ja opintomonisteita voi hävitä tai opintomonisteet ovat epäjärjestyksessä ja on vaikea erottaa, mihin asiayhteyteen ne kuuluvat. Myös suunnitelmallisen ajankäytön vaikeus ja aikataulujen noudattamattomuus, vaikeus ohjeiden vastaanottamisessa ja työtehtävien organisoinnissa voivat olla oppimisvaikeuden aiheuttamia. Lisäksi voi olla vaikeus selviytyä kirjallisista tehtävistä, opiskeltavien oppikirjojen sisältöjen omaksumisesta, käden taitojen hallinnasta tai vaadittavasta lääkelaskutaidon tasosta.

Oppimisvaikeudet voivat aiheuttaa opiskelijalle hyvin ahdistavia tilanteita luokassa tai työssäoppimisen paikassa. Opettajan liian nopea eteneminen opetuksessa tai kiireinen työelämän työtahti työssäoppimisen jaksolla saattavat syrjäyttää opiskelijan tai johtaa opintojen keskeyttämiseen.

Länsimainen yhteiskunta on hyvin lukemis-, kuuntelemis- ja laskemissuuntautunut. Näiden meille tärkeiden taitojen puutteellisuus on monelle häpeällinen asia, jota ei tuoda mielellään esille, vaikka se tunnistettaisiinkin. Maahanmuuttajataustaiselle opiskelijalle tulisi antaa aikaa opintojen alussa sopeutua opiskeluun, oppilaitos voi järjestää oppimaan oppimisen opintoja, joissa käsitellään erilaisia oppimistyylejä ja puhutaan myös oppimisvaikeuksista ja niiden laajuudesta ja tunnistamisesta (Patama 2007).

Vieraankielen oppimisen vaikeus on merkittävä opiskelua haittaava tekijä lähihoitajakoulutuksessa. Kokemuksemme mukaan kasvatus-, hoito- ja kuntoutusalan sanaston oppiminen vaatii kaikilta maahanmuuttajataustaisilta opiskelijoilta työtä aiheiden sisällön lisäksi. Jos maahanmuuttajaopiskelijalla on vaikeuksia oppia äidinkieltään, samat kielelliset vaikeudet tulevat esiin vieraan kielen oppimisessa (Dufva, Vaarala, Pitkänen 2007).

Vieraankielen oppimisessa on keskeistä funktionaalinen kielitaito eli ymmärtäminen. Jos ei ymmärrä kieltä, oppiminen on hidasta ja voi syntyä väärinkäsityksiä. Ymmärtäminen edellyttää sitä, että uuden oppimansa asian voi linkittää aiempaan tietokokonaisuuteen. Funktionaalinen kielitaito on kulttuurisidonnaista kieli- ja maailmantiedon hallitsemista (Hakala 2008.) Lähihoitajan ammatin oppiminen ja ammatillisen profession kehittyminen on helpompaa, jos opiskelijalla on muodostunut jo aikaisemmin käsitys lähihoitajan työstä päiväkodissa tai sairaalassa. Monelle sosiaali- ja terveysalaa opiskelevalle

maahanmuuttajataustaiselle opiskelijalle Suomen sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmän hahmottaminen ja asiakkaiden/potilaiden ohjaaminen sen palvelujen käytössä vaatii paljon teoreettista ja kokemuksellista oppimista.

Suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sopeutuminen on tavoitteena niin, että maahanmuuttaja voi saada itselleen koulutuksen kautta ammatin, työllistyä ja toimia tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Sosiaali- ja terveystalvan koulutuksessa pääosa maahanmuuttajaopiskelijoista on naisia. Monissa etenkin afrikkalaisissa perheissä on paljon lapsia ja perheen hoitaminen niissä kulttuureissa on pitkälti naisen tehtävä. Tukiverkosto, joka omassa maassa on ollut helpottamassa perheenäidin arkea, on uudessa kotimaassa usein varsin heikko, eikä julkisen sektorin apua kodinhoitoon ole mahdollista saada. (Karvonen, Saarinen 2004.) Perheen ja opintojen yhdistäminen voi olla vaikeaa, ja siitä syntyy usein riski keskeyttämiselle.

Opetusministeriön maahanmuuttopolitiittisissa linjauksissa (2003) kannustetaan oppilaitoksia toimenpiteisiin, joilla voidaan vähentää maahanmuuttajaopiskelijoiden opintojen keskeyttämistä. Oppilaitoksessamme opiskelijan opintojen keskeyttämistä pyritään ehkäisemään mm. tehokkaan henkilökohtaisen tuutoroinnin, henkilökohtais-
tamissuunnitelman ja mahdollisen tukihenkilön avulla.

Monissa kulttuureissa on tarkat säännöt siitä, miten ja keneen ihmissuhteita luodaan ja miten niitä ylläpidetään. Vuorovaikutukseen ja kanssakäymiseen liittyy monenlaisia sääntöjä ja käyttäytymisetikettejä. Säännöt vaihtelevat sukupuolen, iän ja aseman suhteen. Eri viestintätyylien käyttäjille saattaa opiskelutilanteessa syntyä väärinkäsityksiä, esimerkiksi OK-merkki käsillä voi tarkoittaa positiivista, kannustavaa elettä ja toisessa kulttuurissa se tarkoittaa ”olet nolla”. Vuorovaikutusta voi hankaloittaa kulttuurin piirteet, jossa nainen ei saa olla tekemisissä itselleen vieraan miehen kanssa. (Karvonen, Saarinen 2004.) Tätä asiaa selvitetään valintakoetilaisuudessa ja siitä voi muodostua este opiskelulle. Opiskelu opiskelijalle voi silloin olla jopa turvallisuusriski, jos opiskelijan perheen etiikka tuomitsee vastakkaisen sukupuolen kanssa työskentelyn tai hoitotyön vaatiman pukeutumissäädöstön.

Koulutuksen ajatellaan tuottavan opiskelijassa muutosta. Opiskelun aikana tiedot, taidot ja kokemukset lisääntyvät. Tutkinnon saaminen ohjaa ihmisen elämää ja hänen

sijoittumistaan yhteiskuntaan. Tutkinto on useimmille maahanmuuttajille hyvinvointia tuottava ja he ovat valmiita ponnistelemaan kovastikin päästäkseen haluamaansa päämäärään. (Mänty 2000.)

2 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN AIKUISOPISKELIJOIDEN AMMATILLINEN PERUSKOULUTUS KAARINAN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN OPPILAITOKSESSA

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto on toisen asteen ammatillinen perustutkinto. Ammattinimikkeenä käytetään lähihoitajaa. Koulutus antaa valmiudet toimia sosiaali- ja terveysalalla kasvatuksen, hoidon ja kuntoutuksen perustehtävissä. Koulutuksen laajuus on 120 opintoviikkoa. Sen rakenne ja tavoitteet on määritelty valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa. Valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan tukeutuen jokainen oppilaitos laatii oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman. (Opetushallitus 2001). Opintoihin kuuluu teoriaopetusta oppilaitoksessa ja työssäoppimista erilaisissa sosiaali- ja terveysalan työpaikoissa, jolloin ohjaajana on yleensä työpisteessä työskentelevä lähihoitaja. Sosiaali- ja terveysalan tutkinto tuli viralliseksi tutkinnoksi 1993, jolloin ensimmäiset maahanmuuttajaopiskelijat aloittivat opintonsa integroituna suomalaisten opiskelijoiden ryhmään. Maahanmuuttajaopiskelijoita oli silloin vain muutamia koko maassa, ja he olivat lähinnä venäläisiä ja inkeriläisiä paluumuuttajia. Lukuvuonna 1994-95 tulivat ensimmäiset maahanmuuttajien omat lähihoitajakoulutusryhmät, jolloin ryhmäkohtaista opetussuunnitelmaa tehtäessä huomioitiin heidän erityistarpeensa koulutuksessa.

Vuodesta 2002 aikuisten maahanmuuttajataustaisten tutkinnon suorittajien opinnot on järjestetty aikuisten näyttötutkintoon johtavana, valmistavassa koulutuksessa. Opiskelijat opiskelevat tutkinnon perusopinnot (50 ov) omana ryhmänään. Tutkinnon valinnaisessa vaiheessa (40 ov) maahanmuuttajataustainen ryhmä jakautuu valintojensa mukaan uusiin ryhmiin, jossa suurin osa opiskelijoista on äidinkielenään suomea puhuvia. Tästä käytännöstä oppilaitoksessa on hyvä kokemuksia niin opiskelijoiden kuin opettajien ja työelämän puolelta. Muutamia maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita, joiden kielitaito on todella hyvä, on integroituneena suomalaisissa ryhmissä opintojensa alusta lähtien.

Maahanmuuttajilla tutkinnon vaatimukset ovat samat kuin suomalaisilla opiskelijoillakin. Aikuisen maahanmuuttajan kielitaito-ongelmat ovat suurin syy siihen, miksi he tarvitsevat oman koulutusväylänsä. Kielitaito-ongelma voi olla heille suomalaisessa yhteiskunnassa syrjäytymisen riski (Bröcker, Hautaniemi 2001).

3.1 Opiskelijavalinta

Laki ammatillisesta koulutuksesta 27 § sanoo, että koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisen perusteista ja mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Hakijoihin on kuitenkin sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Laki yhdenvertaisuudesta määrää, että ketään hakijaa ei saa syrjiä rodun, uskonnon, ihonvärin tms. perusteella. Valintoihin liittyvässä haastattelutilanteessa pyrimme tiedottaminen ammatin vaatimuksista esim. lyhythihaisen työvaatteen vaatimuksesta, jotta hygieniaohjeet ja esimerkiksi käsien pesun aseptiikka voi toteutua tai opiskelusta/työskentelystä molempien sukupuolien kanssa.

Sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon näyttöön valmistavassa koulutuksessa koulutukseen pääsyn vaatimuksena on vähintään 18 vuoden ikä, riittävä terveys alalla toimimiseen sekä soveltuvuus alan työhön ja suomenkielen kielitaitotaso yleisen kielitutkinnon arvioinnin mukaan 3. Kielitaito todennetaan koulutuksen valintaprosessissa suomen kielen testillä tai hakija voi esittää yleisen kielitutkintotodistuksen. Kuitenkin ammatillinen kielitaito ei ole yleensä samalla tasolla ja sen oppimiseen täytyy kiinnittää huomiota ammatillisissa opinnoissa.

Valtakunnallinen näyttötutkinto-opas (2007) antaa erityisohjeita maahanmuuttajien koulutusta varten. Siinä ohjataan selvittämään näyttötutkintojen suorittamista maahanmuuttajalle jo kotoutumisvaiheessa. Näyttötutkinto-oppaassa korostetaan, että oppilaitoksen tulee kiinnittää opiskelijavalinnassa huomiota tutkinnon suorittajan mahdollisuuden selvittää ammatillisen tutkinnon opinnoista.

Oppilaitoksemme järjestämässä valintatilaisuudessa selvitetään hakijan kanssa keskustellen hänen motivaatiotaan ja soveltuvuuttaan lähihoitajan työhön ja hänen mahdollisuuksiaan sitoutua opiskeluun. Valintatilaisuudessa järjestetään myös

ryhmätilanne. Tilanteessa 5-7 hakijaa keskustelevalle heille annettua tehtävästä ja opettajien lisäksi hakijoiden toimintaa on arvioimassa psykologi. Tilanteessa arvioidaan hakijoiden soveltuvuutta lähihoitajan ammattiin mm. ryhmässä toimimisen taitoja, toisten huomioon ottamista, rohkeutta ja aloitekykyä.

Valintatilanteessa hakijoiden haastattelut suorittaa opettajapari, joka ryhtyy aloittavan ryhmän tuutoropettajiksi. Tämän menettelyn avulla opettajat tuntevat jo opintojen alussa opiskelijan ja heille on muodostunut alustava käsitys opiskelijan erityistuen tarpeesta. Myös opiskelijan on helpompi aloittaa opintojen henkilökohtaistaminen aikaisemmin tapaamansa opettajan kanssa. Näyttötutkintotoimikunnan antaman ohjeen mukaan (2007) opiskelijan valintatilanne on osa henkilökohtaistamisprosessia.

3.2 Opintojen henkilökohtaistaminen

Yksi tutkinnon tavoitteista on oman ammatillisen profession muodostuminen. Profession perustuu teoreettiseen tietoon, joka on tuotu lähihoitajien koulutuksessa esille tutkinnon perusteissa. Profession syntymiseen tarvitaan erityinen koulutus ja ammattikäytäntö on järjestetty ja siihen tarvitaan tietty pätevyys. Lisäksi profession sisäistäneitä ammattilaisia ohjaa työssään tietty eettinen koodi eli normisto ja heillä on oma organisaationsa. (Lehtinen 2000.)

Profession muodostumista tuetaan opiskelussa oman henkilökohtaistamissuunnitelman ja opinto-ohjauksen keinoin. Oppilaitoksen tuutoropettaja ja opiskelija tutkivat yhdessä opiskelijan aikaisemman opiskelu- ja työhistorian ja vertaa niitä nyt suoritettavan tutkinnon tavoitteisiin. Opiskelijalle tehdään oma suunnitelma siitä, mihin tavoitteisiin hän tarvitsee ohjausta, opetusta ja työssäoppimista ja miten hän voi tavoitteet saavuttaa. Kun hän on saavuttanut riittävän teoreettisen tiedon ja käytännön taidot, hän antaa osaamisestaan riittävän pituisen, yleensä viisi työpäivää kestävä tutkintotilaisuuden, oikeassa työympäristössä. Tutkintotilaisuuden arvioivat sekä työpaikan koulutettu näytön vastaanottaja, työnantajan edustaja että oppilaitoksen ammatillinen opettaja (Opetushallitus 2007).

Koko opiskelijaryhmän opetushenkilöstö osallistuu opiskelijoiden ohjaukseen ja tuutorin rooli on korostunut opiskelijan henkilökohtaisena ohjaajana. Tuutoroinnin yhtenä tavoitteen on tukea opiskelijaa opiskeluunsa ja omaan elämäänsä liittyvissä ongelmissa. Jos opinnoissa ilmenee jatkuvasti hankaluuksia ja opiskelija ei selviydy normaaleista

tavoitevaatimuksista, hänelle voidaan laatia henkilökohtainen opetussuunnitelma opiskelijahuoltotyöryhmässä, jonka vastuuhenkilönä toimii opinto-ohjaaja. Aikuisten näyttötutkinnossa opiskelijalle ei yleensä tehdä HOJKS:a eli henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. Jos opinnot jäävät olennaisilta osin puutteelliseksi, annetaan opiskelijalle todistus suoritetuista opinnoista, mutta ei varsinaista tutkintotodistusta. Silloin opiskelija voi saada kirjallisen todistuksen siitä, mitä hän parhaiten osaa. (Daavittila, Mänty 2001.) Opetussuunnitelmaperusteisessa sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa voidaan mukautus tehdä kaikilta muilta osin, paitsi lääkehoitoa koskevassa opetuksessa (Opetushallitus 2001). Aikuisten näyttötutkinnon arviointikriteerejä ei voida sen sijaan mukauttaa. Jos opiskelijalla on vaikeuksia oman elämän hallinnassa, esimerkiksi aikataulujen noudattamisessa, keskustelun avulla pyritään ohjaamaan suunnitelmalliseen ajankäyttöön ja korostetaan työelämän vaatimuksia työaikojen noudattamisessa. Keskustelussa voidaan laatia yhdessä opiskelijan kanssa aikataulusuunnitelma, jonka arviointiin palataan etukäteen sovitussa palaverissa.

3.3 Valmistava koulutus

Ihatsun ja Ruohon (2001) mukaan erityisopetuksen arvioinnin lähtökohtina voidaan pitää taloudellisuutta, vaikuttavuutta ja tehokkuutta. Aikaisemmin oppilaitos määritteli koulutuksen pituuden ja kaikki ryhmän opiskelijat noudattivat ryhmäkohtaista opetussuunnitelmaa täsmällisesti, henkilökohtaiset ratkaisut olivat harvinaisia. Nyt aikuisten näyttötutkinnossa valmistavan koulutuksen pituus määritellään henkilökohtaistamissuunnitelmassa ja jokaisen opiskelijan opiskeltavien asioiden laajuus määritellään erikseen hänen tarpeistaan lähteväksi. Tällöin opiskeluaikaa voidaan monien kohdalla lyhentää ja tutkinnon suorittaja pääsee nopeammin työelämään. Arviointi tutkintotodistukseen muodostuu sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa, joka suoritetaan tutkintotilaisuudessa, yleensä viiden päivän näyttöjaksosta (Opetushallitus 2007).

Valmistava koulutus jakautuu luokassa tapahtuvaan lähiopetukseen, itsenäiseen opiskeluun ja työssäoppimiseen. Koulutukseen on sisällytetty ammatillisia opintoja tukevia opintoja, kuten suomi toisena kielenä opetusta, matematiikan lisäopintoja, lisäopintoja ammatillisiin opintoihin, tutkintotilaisuuteen valmistautumista ja

suomalaiseen kulttuuriin tutustumisessa (Kaarinan sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksen koulukohtainen opetussuunnitelma 2008.)

Lähiopetuksessa huomioidaan ammatillisen sisällön lisäksi ammatillisen kielen oppiminen. Opettaja kirjaa oppituntien aikana käytettävää ammattisanastoa esimerkiksi taululle ja selvitetään samalla keskustellen mistä sana tulee, mihin se liittyy ja miten sitä taivutetaan. Opiskelijat keräävät uusia sanoja omiin muistiinpanoihinsa ja laativat itselleen omaa ammattisanaston sanakirjaa. Lähiopetuksessa pyritään käyttämään selkokieltä mahdollisuuksien mukaan tai ainakin mahdollisimman selkeää suomen kieltä. Kielitaidon kehittymistä tuetaan suomi toisena kielenä opetuksella oppilaitoksessamme koko ammatillisen koulutuksen ajan ja opiskelijalla on mahdollisuus saada opintojen alussa hyvin yksilöllistäkin ohjausta kielen opiskeluun.

Opetuksessa pyritään käyttämään opetusmenetelmiä monipuolisesti mm. käytännön harjoituksia teorian ohella. Opiskelijat saavat opettajan laatiman opetusmateriaalin monistettuna, jotta luentomuistiinpanojen jäljentämiseltä jää aikaa asiasta keskusteluun. Jos suomen kielen taito on puutteellinen, opiskelijan muistiinpanojen kirjoittaminen on helposti pelkkää merkkien jäljentämistä. Muistiinpanoja on vaikea selvittää jälkeenpäin kotona, koska yhdenkin kirjaimen poisjäänti sanassa vaikeuttaa asian selvittämistä sanakirjan avulla. Opintojen alussa opiskelijat saavat käyttää oppitunneilla ja kirjallisissa kertauksissa sanakirjaa. Pyrimme korostamaan opiskelijalle kokonaisuuksien ymmärtämisen tärkeyttä ja tukemaan hänen opintojaan ilman jatkuvaa sanakirjan selaamista. Opiskeluryhmässä opiskelijat voivat antaa vertaistukea toisilleen ja muodostaa opintopiirejä.

Vieraalla kielellä ammatin opiskelu on vaativaa ja olemme kiinnittäneet huomiota oppituntien pituuteen ja opiskelun tauotukseen. Yhtäjaksoisen oppitunnin pituus on maksimissaan 60 min. Vieraalla kielellä esitetyn luennon kuuntelussa keskittyminen ja jatkuva asiayhteyden prosessointi väsyttää kuulijan helposti. Vieraan kielen prosessikuorma pitkässä luennossa kasvaa helposti niin suureksi, että osa opetuksesta menee ohi.

Opetuksessa käytetään monipuolisia opetusmenetelmiä, kuten muillakin opiskelijaryhmillä. Opiskelijalla on mahdollisuus saada tuki- ja lisäopetusta kaikissa

aineissa ja lisäksi arvioinnissa voidaan käyttää suullista kirjallisen suorituksen täydentämistä. Opettajalle haasteellista on opettavien sisältöjen priorisointi. Opiskelijaryhmät ovat opiskelutaidoiltaan heterogeenisiä ja aiheiden opiskeluun kuluu enemmän aikaa kuin suomalaisilla ryhmillä. Tärkeä käytäntö on tuutoropettajien ja muiden ryhmää opettavien opettajien säännölliset kokoukset, joissa voidaan keskustella ryhmän opiskelijoiden opintojen etenemisestä ja erityistuen tarpeen tunnistamisesta. Samalla organisoidaan erityistuen antaminen ja kehitetään uusia menetelmiä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjaamiseen.

Ammatillisessa erityisopetuksessa pyritään siihen, että kaikilla opiskelijoilla olisi mahdollisuus työllistymistä tukevaan ammatilliseen koulutukseen. Myös opiskelijan elämänhallinnan tukeminen on tärkeää. Ammatillisessa koulutuksessa on tavoitteena suorittaa tutkinto, jonka tavoitteet ovat valtakunnallisesti yhdenmukaiset. Erityisopetuksessa tavoitteita voidaan tarvittaessa monilta osin mukauttaa ja opiskelijalle tarjotaan erilaisia tuki- ja opiskelijahuoltopalveluja. (Daavittila, Mänty, 2001.) Työllistymistä edistävät opintojen aikana tehtävät ohjatut työssäoppimisen jaksot, jolloin työskennellään työpaikoilla ammatin vaatimissa tehtävissä. Lisäksi koulutuksessa tehtävät yhteistyöhankkeet työelämän kanssa synnyttävät verkostoja, jotka voivat auttaa työllistymisessä. Oppilaitoksessa käy vierailemassa rekrytoijia työvoimahallinnosta ja työpaikoilta. He kertovat työllistymismahdollisuuksista alueen työyksiköihin.

3.4 Tutkintotilaisuus

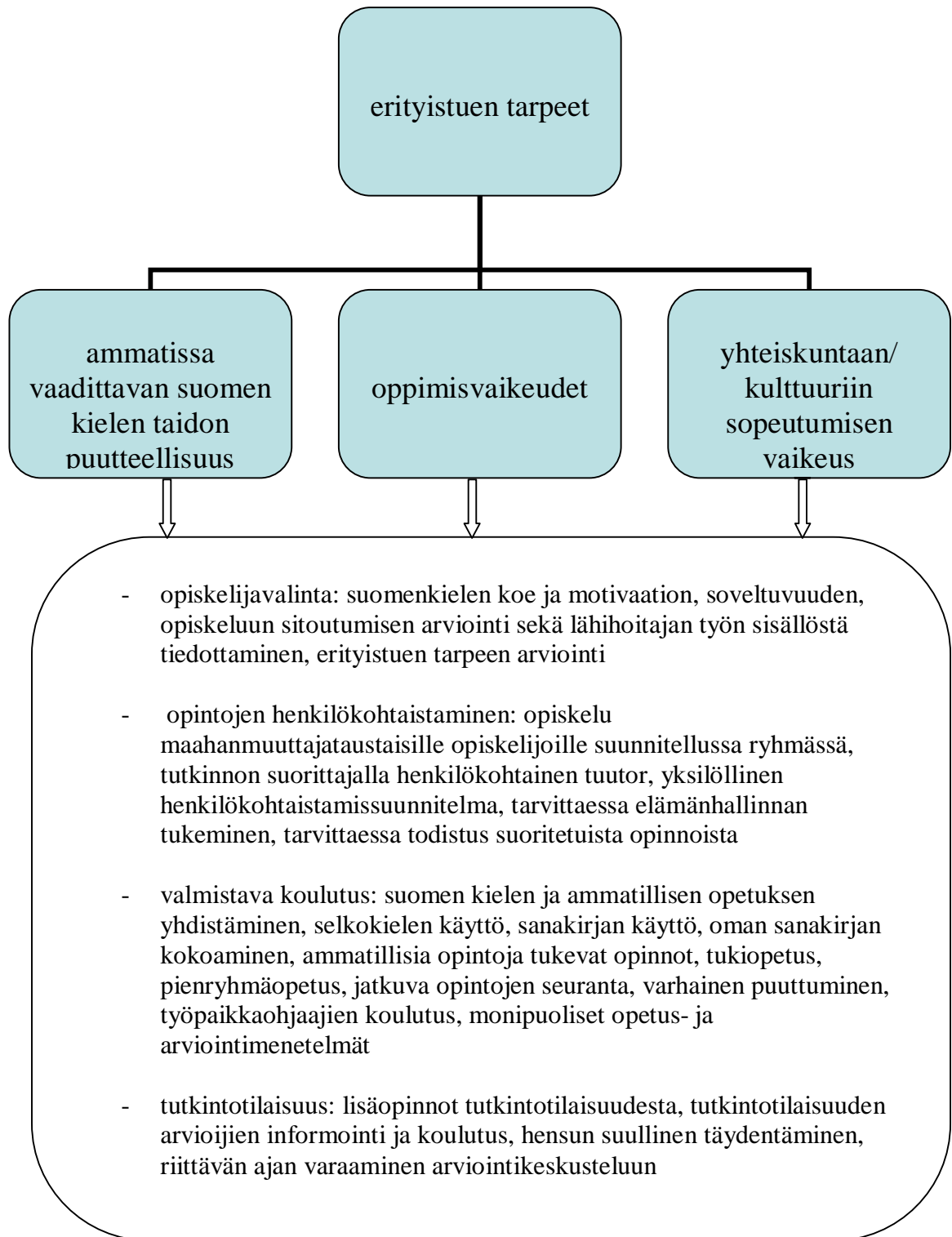
Varsinainen tutkinnon suorittaminen tapahtuu tutkintotilaisuudessa. Se sisältää työskentelyn mahdollisimman autenttisessa työympäristössä yleensä viiden työpäivän ajan. Tutkinnon suorittajan eli opiskelijan toimintaa seuraa ja arvioi työpaikan koulutettu näytön vastaanottaja. Opiskelijan rooliin tutkintotilaisuudessa kuuluu henkilökohtaisen suunnitelman laatiminen osaamisen näyttämisestä, työskentely arvioinnin kohteiden mukaisissa työtehtävissä, osaamisen osoittamista täydentävän aineiston esittely ja itsearviointi arviointikeskustelussa. (Maahanmuuttajien ammatillisen koulutuksen ja näyttöjen kehittäminen 2008)

Opetushallituksen näyttötutkinto-oppaan (2007) mukaan maahanmuuttajien ja muiden kieli- ja kulttuuriryhmien edustajilla on samat ammattitaitovaatimukset näyttötutkinnoissa kuin muillakin näyttötutkinnon suorittajilla. Lisäksi oppaassa korostetaan ammattitaidon arviointia sellaisilla menetelmillä, että puutteellinen kielitaito ei vaikuta suoritusta heikentävästi.

Oppilaitoksella opettaja ohjaa ja valmentaa opiskelijoita tutkintotilaisuuteen. Jokaiseen perustutkinnon osaan kuuluu 1 ov opintoja, joissa selvitetään arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit. Opintoissa kootaan esimerkkejä, miten käytännössä voi osoittaa osaamistaan tutkintotilaisuudessa ja miten voi kirjoittaa vaadittavan henkilökohtaisen suunnitelman eli hensun tutkintotilaisuutta varten. (Liite 1). Opiskelijat pitävät hensun eli henkilökohtaisen suunnitelman kirjoittamista tutkintotilaisuuteen haasteellisena. Ammatillisen tekstin tuottaminen vieraalla kielellä ei ole kovin monelle helppoa. Hensun hyväksyvät tutkintotilaisuuden vastaanottaja eli työelämän edustaja ja oppilaitoksen opetusalan edustaja. Tutkinnon suorittaja voi täydentää hensua suullisesti ja tutkintotilaisuutta täydentävän aineiston eli portfolion avulla.

Oppilaitos järjestää tutkintotilaisuudesta työelämän edustajille ja työnantajien edustajille informointi- ja koulutustilaisuuksia. Niissä pyritään luomaan yhtenäisiä linjauksia tutkintosuunnitelman ja kielitaidon vaatimuksille sekä keskustelemaan arviointikriteerien tulkinnasta. Opettaja voi tiedottaa työelämän edustajia opiskelijaryhmän opiskeluvaiheesta ja tutkintotilaisuuteen liittyvistä käytännöistä ja uusista ohjeista.

Tutkintotilaisuuden lopussa käydään arviointikeskustelu, jossa määritellään suoritettavan tutkinnon osan arviointi asteikolla 1-5. Maahanmuuttajataustaisen tutkinnon suorittajan kanssa käytävään keskusteluun varataan enemmän aikaa kuin vastaavaan äidinkieleltään suomalaisen opiskelijan kanssa käytävään keskusteluun. On tärkeää, että arviointitilanteessa voidaan keskustella tutkinnon suorittajan osaamisesta selkeästi ja perustella arviointi niin, että tutkinnon suorittaja ymmärtää sen.

KUVIO 2. Kaarinan sosiaali- ja terveystalouden oppilaitoksessa käytetyt ns. hyvät käytännöt aikuisten maahanmuuttajaopiskelijoiden ammatillisessa peruskoulutuksessa

4 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET

Kaarinan sosiaali- ja terveysalan oppilaitos sai Opetushallitukselta kehittämisrahaa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opintojen kehittämiseen keväällä 2008. Anotusta kehittämisrahasta oppilaitos sai noin 30 %. Alkuperäiset tavoitteet olivat hyvin laajoja, ja niistä johdettiin varsinaiset toimenpiteet saadun rahoituksen puitteissa.

Tavoitteet:

Maahanmuuttajataustaisten naisten ja tyttöjen opiskelumahdollisuuksien parantaminen.

- Kehitetään ja monipuolistetaan opiskelumahdollisuuksista ja opiskelun positiivisista seurauksista tiedottamista. Käytetään jo valmistuneita maahanmuuttajataustaisia lähihoitajien koulutuksen suoramarkkinoinnissa.

Maahanmuuttajien suomi toisen kielenä opetuksen erityisjärjestelyjen kehittäminen

- Tarjotaan suomi toisena kielenä opetusta koko tutkinnon suorittamisen ajan ammatillisia opintoja tukevana opintoina
- Tarjotaan enemmän pienryhmäopetusta ja eriytettyä opetusta, esimerkiksi näyttösuunnitelman kirjallisen osion tekemisen ohjausta

Yhdenvertaisuuden ja etnisen monimuotoisuuden edistäminen oppilaitoksissa sekä niitä koskevien suunnitelmien laatiminen/toteuttaminen

- Kehitetään maahanmuuttajaryhmien pedagogisia ratkaisuja
- Hyödynnetään entistä tehokkaammin oppilaitoksessa oleva monikulttuurisuus koulutus- ja kasvatustoiminnan voimavarana

Maahanmuuttajaopiskelijoiden ohjauspalvelujen kehittäminen

- Aukikirjoitetaan henkilökohtaistamisprosessi ja kytetään henkilökohtaistamissuunnitelma opiskelijan arkeen ja oppimiseen
- Kehitetään tuutorointikäytäntöjä. Opiskelijaryhmää kohti nimetään kaksi opettajatuutoria ja kaksi opiskelijatuutoria pidemmälle edenneistä ryhmistä. Opettajatuutorit käyvät henkilökohtaisia keskusteluja opiskelijoiden kanssa vähintään

kerran lukukaudessa ja ohjaavat opiskelijan oppimista henkilökohtaistamissuunnitelman mukaan.

- Maahanmuuttajaopiskelijoiden työssäoppimisen ohjaamiseen varataan enemmän resursseja opettajille käynteihin työssäoppimispaikoille ja opiskelijan henkilökohtaiseen ohjaukseen.
- Tutkintotilaisuuden näyttösuunnitelman kirjoittamisen ohjaamiseen lisätään opettajalle suunnattua ohjaisaika sekä mahdollisuus antaa henkilökohtaista neuvontaa.

Maahanmuuttajien mahdollisten oppimisvaikeuksien selvittäminen

- Ammatillisen erityisopettajan työpanosta kohdennetaan maahanmuuttajaopiskelijoiden tilanteen kartoittamiseen ja jatkotoimenpiteisiin.
- Maahanmuuttajaopiskelijoille järjestetään vaihtoehtoisia tenttimistapoja tarpeen mukaan.

Ammatillisten opintojen tukimuotojen kehittäminen

- Jatketaan ammatillisia opintoja tukevien opintojen järjestämistä. Lisäopintoja annetaan matematiikassa, jotta lääkelaskut saadaan suoritettua sekä hoitotyön toiminnoissa, jotta taataan potilasturvallisuuteen vaikuttavien sosiaali- ja terveystieteen käsitteiden ja toimenpiteiden oppiminen

5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS JA ARVIOINTI

Kehittämishankkeen toimenpiteet suunniteltiin työryhmässä keväällä 2008 ja niitä päästiin toteuttamaan syksyllä 2008. Rahoituksen avulla oli mahdollista saada lisää resurssia kaikkien kolmen vuosikurssin opiskelijoille. Toimenpiteitä pyrittiin jakamaan niin, että niillä voitiin tukea opiskelijaa puutteellisen suomen kielitaidon haasteissa, oppimisvaikeuksissa ja uuteen kulttuuriin sopeutumisen haasteissa. Oppilaitoksessa järjestettiin Oppisoppi, Lukkikurssi, tuutoroinnin tehostamista varhaisella puuttumisella, lisäopetusta tutkinnon valinnaisen osan suorittajille tutkintotilaisuuksista, monikulttuurisuus tapahtuma, ammatillisten käsitteiden kokoaminen ja selkokielisen materiaalin tuottaminen ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ja heidän opettajiensa yhteinen koulutusristeily.

Tavoitteena oli pedagogisen menetelmien kehittäminen ja opiskelijoiden tukeminen opintojen etenemisessä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi järjestimme syksyllä 2008 kaksi kertaa ns. **Oppisopin**. Oppisopissa opiskelijalla oli mahdollisuus saada tuki- ja lisäopetusta ammattiaineen opettajalta ja Oppisoppitunneilla oli myös suomi toisena kielenä opettaja ohjaamassa. Oppisopissa oli mahdollisuus tehdä puuttuvia tehtäviä ja kirjallisia kertauksia. Oppisoppipäivät ajoitettiin lukukauteen sillä tavalla, että opintojaksot olivat päättymässä ja työssäoppiminen ja tutkintotilaisuus olivat tulossa. Ryhmiin, joilla oli mahdollisuus tulla Oppisoppiin, kuului yhteensä noin 50 opiskelijaa. Oppisoppipäivinä oli läsnä keskimäärin 15 opiskelijaa ja he tekivät päivien aikana noin 20 kurssisuoritusta. Opiskelijat olivat hyvin tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen ja toivoivat Oppisoppia myös jatkossa. Haasteellista oli tiedottaa Oppisopista opiskelijoita ja arvioida paikalle saapuvien opiskelijoiden määrää ja organisoida nopealla aikataululla kunkin opettajan toiminta ja ohjaus, koska opiskelijat tekivät päivän aikana useita tehtäviä/ kirjallisia kokeita.

Oppilaitoksessa järjestettiin **Lukkikurssi** (lukemisen ja kirjoittamisen tukiryhmä), jota oli toteuttamassa koulutuksen saanut ammatillinen erityisopettaja. Kurssille osallistui 12 opiskelijaa ja sen laajuus oli 1 ov. Lukkikurssin sisältöinä toteutettiin erilaisia lukemisen, kirjoittamisen, puhumisen ja ymmärtämisen tehtäviä. Kurssilla harjoiteltiin lukemisen tekniikoita, luetun sisällön tiivistämistä, nopeaa lukemista ja kerrattiin aakkoset. Ryhmä opiskeli erilaisia oppimistekniikoita ja opettaja ohjasi heitä opiskelutoiminnassa. Toiminnan ohjaukseen kuului esimerkiksi oikein työvälineiden käyttö, opiskelumateriaalin järjestäminen ja aikataulujen noudattaminen. Lukkikurssi osoittautui hyvin tarpeelliseksi lisäopinnoiksi osalle maahanmuuttajataustaisia lähihoitajaopiskelijoita ja kurssia on päätetty tarjota myös seuraavan lukuvuoden aikana.

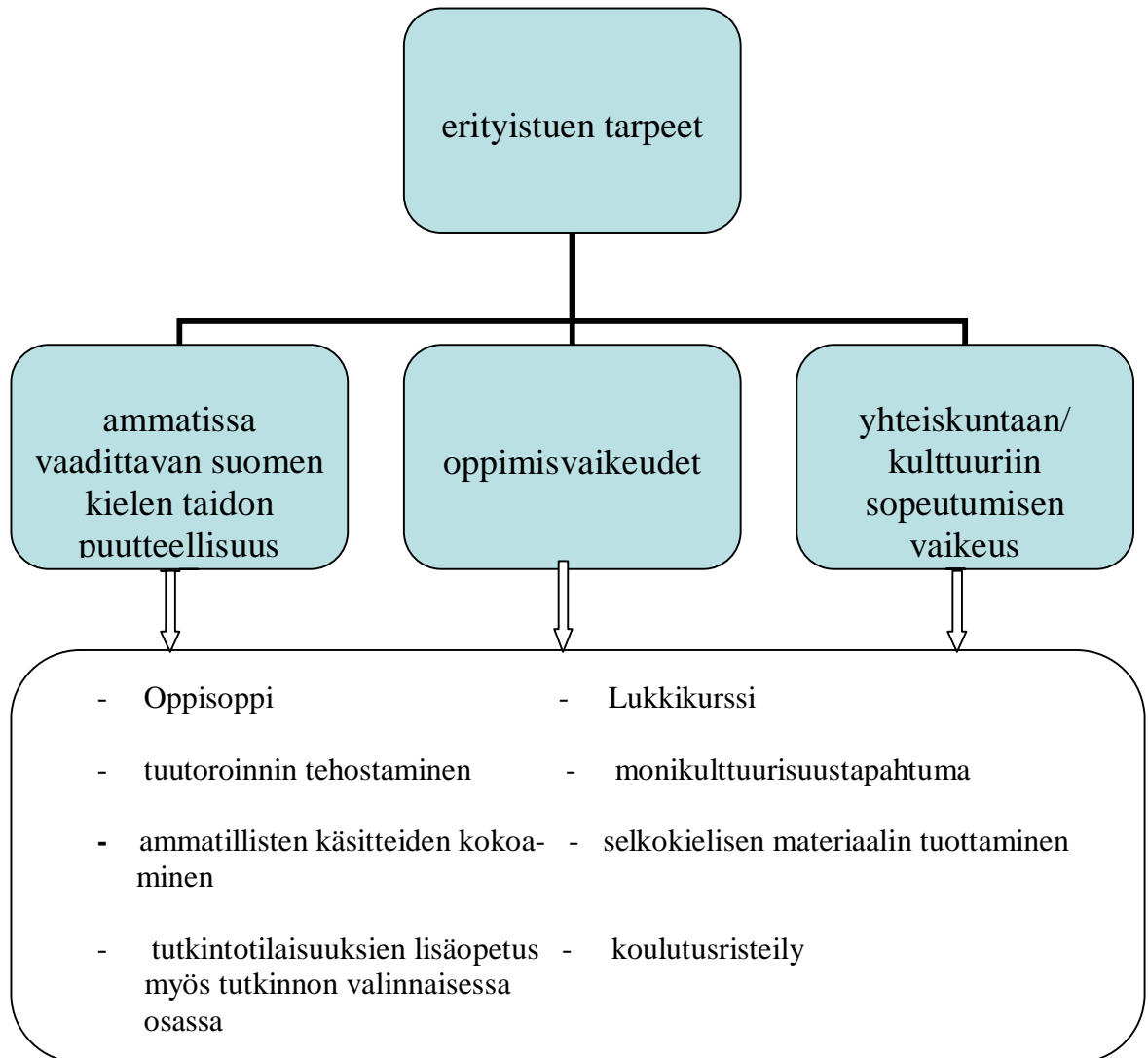
Tuutorointiin on kiinnitetty Kaarinan sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksessa paljon huomioita, mutta tämän kehittämishankkeen avulla kokeiltiin **tuutoroinnin tehostamista ja varhaisen puuttumisen mallia** siinä. Opiskelun alussa koko ryhmälle järjestettiin lisätuutorointia joka viikko neljän viikon ajan ja sen jälkeen joka toinen viikko tuutoreilla oli tapaaminen ryhmän kanssa. Opiskeluun liittyvät asiat pyrittiin jakamaan eri tapaamiskerroille, jotta yhdellä kerralla ei tullut liikaa uutta tietoa. Opiskeluun liittyvät asiat käytiin läpi rauhallisesti ja varmistettiin opiskelijoilta tiedon ymmärtäminen. Tuutor

seurasi yhdessä opiskelijan ja muiden ryhmää opettajien opettajien kanssa jokaisen opiskelijan opintojen etenemistä. Jos opinnoissa tuli esille ongelmia tai vaikeuksia, otettiin asia opiskelijan kanssa keskusteltavaksi nopealla aikataululla. Yhdessä opiskelijan kanssa mietittiin hänelle sopivia tukimenetelmiä, kuten pienryhmäopetusta, tukiopetusta tai Oppisoppiopiskelua.

Ammattisanaston opiskelua hankkeessa pyrittiin edistämään **kokoamalla ammatillisten opintojen käsitteitä ja sanastoa** etukäteen opiskelijalle ja selventämään niitä selkokielisellä termistöllä. Lisäksi **opetusmateriaalia** muokattiin **selkokieliseen muotoon**. Maahanmuuttajataustaisille laadittu oma opiskelumateriaali koettiin tarpeelliseksi ja se helpotti opiskelijan oppimista kurssin edetessä. Lisäksi järjestettiin **lisäohjausta kaikille tutkinnon valinnaisen osan suorittajille** tutkintotilaisuuksiin valmistautumisesta.

Oppilaitoksen henkilökunnalla on hyvä mahdollisuus kyseenalaistaa rasistisia käsityksiä ja ennakkoluuloja (Ekholm, Salmenkangas 2008). Toisaalta tulee välttää tuomasta monikulttuurisuutta liikaa esille. Joissakin opetustilanteissa opettaja voi huomaamattaan korostaa jonkun opiskelijan erillisyyttä korostamalla hänen kulttuurinsa piirteitä. Jokainen opiskelija on kuitenkin yksilö, eikä hänen oma toimintansa välttämättä kuvaa ko. kulttuurin yleistä toimintaa. Monikulttuurisen ryhmän opettajan ammatillisuutta on tieto erilaisten uskontojen ja kulttuurien erityispiirteitä kohtaan. Opettajan tietoisuus juhlapäivistä, erityisruokavalioista ja käyttäytymistavoista voi auttaa opiskelijaa neuvottelussa ja sopeutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Oppilaitoksessa järjestettiin Avoimien ovien päivän yhteyteen **monikulttuurisuus näyttely**, jonka tarkoituksena oli lisätä kaikkien näyttelyvieraiden, opiskelijoiden ja opettajien tietoa erilaisista kulttuureista. Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat toivat esille tietoa kotimaastaan, erilaisista tavoista ja uskonnoista posterein ja kertomalla niistä vierailijoille.

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ja heidän opettajiensa yhteisellä koulutusristeilyllä opiskelijat laativat oppilaitokselle ohjeita laadukkaan opetuksen järjestämisestä. He pohtivat ryhmissä, miten jokaisen opiskelijan erityistarpeita tulisi huomioida ja esittelivät tuotoksensa yhteisen keskustelun alustukseksi. Opettajaryhmä kokosi keskusteluista materiaalia koko henkilökunnan koulutukseen.

Kuvio 3. Kaarinan sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksella toteutetut toimenpiteet Opetushallituksen myöntämän avustuksen rahoituksella v. 2008.

6 POHDINTA

Aikuisten maahanmuuttajien ammatillinen koulutus on haastava ja moniulotteinen tehtäväkenttä. Monesti tulee miettineeksi sitä, mitkä tekijät puoltavat sitä, että maahanmuuttajien koulutusta voidaan pitää erityisopetukseen kuuluvana. Toki maahanmuuttajillakin on erilaisia oppimisvaikeuksia, mutta riittävän kielitaidon puute ja kulttuurien yhteensovittaminen ovat asioita, jotka vaativat heidän koulutuksessaan enimmäkseen erityishuomiota. Aikuisen maahanmuuttajan oppimisvaikeuksien erottamiseen kielitaidon puutteesta ei ole olemassa kovinkaan paljon testejä. Opiskelijan mahdollista lukivaikeutta voidaan selvittää oman äidinkielen osaamisen kautta. Jos opiskelijalla on lukivaikeus omassa äidinkielessään, se tulee esille todennäköisesti myös vieraan kielen oppimisessa. Oppilaitos voisi käyttää opiskelijan oman äidinkielen asiantuntijaa apuna lukivaikeuden selvittämisessä. Ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa on maahanmuuttajaopiskelijaryhmiä opettajilta ei vaadita erityisopettajan koulutusta eikä erityistä maahanmuuttajien opetukseen perehtyneisyyttä. On hyvä, että opetusministeriön maahanmuuttajapoliittisissa linjauksissa (2001) tuodaan esille maahanmuuttajia opettavien opettajien täydennyskoulutuksen tarve ja oppilaitosten välinen yhteistyö opintojen järjestämisessä.

Kotouttamislaki tuli voimaan 1999 ja se edellyttää maahanmuuttajalta omaa aktiivisuutta ja hänen tulee toimia yhdessä kunnan/kaupungin sosiaaliviranomaisen ja työvoimatoimiston viranomaisen kanssa tehdyn suunnitelman mukaan 25 tuntia viikossa kolmen vuoden ajan. Pääpaino kotouttamistoiminnassa on suomen tai ruotsin kielen opiskelu ja suomalaiseen yhteiskuntaan tutustuminen. Monet aikuiset maahanmuuttajat hakeutuvat kotoumisajan puitteissa ammatillisiin opintoihin valmistavaan koulutukseen, joiden kesto on noin 20-40 opintoviikkoon. Tämä koulutus antaa perusvalmiudet hakeutua suorittamaan varsinaista ammatillista tutkintoa. Koulutus on saanut yleisesti hyvää palautetta, mutta kielitaidon oppimiseen aika on monen kohdalla liian lyhyt, varsinkin jos opiskeluajan ulkopuolella ei ole aikaa opiskella itsenäisesti tai sosiaalinen verkosto koostuu vain omaa äidinkieltä puhuvista. Ammatillisiin opintoihin valmistavan koulutuksen voi suorittaa vai yhden kerran. Suomen kielen jatko-opintoja tarvitsevien täytyy itse olla hyvin aktiivisia ja etsiä opintoryhmä itselleen. Tämä ryhmä voi olla erityisesti syrjäytymisvaarassa ammatillisesta koulutuksesta ja työelämästä.

Monet aikuisista maahanmuuttajista ovat kiinnostuneita hoito- ja hoiva-alasta ja ovat halukkaita hakeutumaan esimerkiksi ammatilliseen peruskoulutukseen lähihoitajan tutkintoa suorittamaan. Alan valinta on hyvä asia, koska hoitotyössä on työvoimapula ja silloin työllistymisen mahdollisuudet ovat hyvät.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkintoa opiskelemaan hakevat valitaan koulutukseen valintakoemenettelyn kautta. Aikuisilla maahanmuuttajilla valintakokeeseen kuuluu suomen kielen koe, opettajan haastattelu ja ryhmäkeskustelu. Valintakokeen suomenkielen testissä tulisi saavuttaa tulos, joka vastaa virallisen kielikokeen tasoa 3. Tämä taso on hyvin vaativa maahanmuuttajalle, joka opettelee kieleemme uusista kirjaimista lähtien. Psykologiset soveltuvuustestit ovat myös ongelmallisia. Testissä painottuu hyvä suomenkielen taito ja kulttuurin ymmärtäminen. Soveltuvuustestissä voi olla esimerkiksi kysymys: ”Jos Jyväskylä on pohjoisempana kuin Oulu, rastita toinen ruutu vasemmalta.” Tällöin testi mittaa maahanmuuttajalta paitsi ymmärtämistä myös maantietoa. Testit on kehitelty pitkän tutkimuksen tuloksena ja niiden muuttaminen maahanmuuttajille sopiviksi ei ole pienessä ajassa mahdollista. Koulutukseen sisäänpääsyn takia maahanmuuttajille on kehitelty omat opiskeluryhmät ja ryhmän valintakoemenettelyä on pyritty kehittämään oikeudenmukaiseksi hakijoita kohtaan. Suomalaisen ryhmän mukana aikuisen maahanmuuttajan on erittäin vaikea saada riittävä tulos tullakseen valituksi. Valintakoemenettely lähihoitajakoulutukseen on kuitenkin vielä asia, joka vaatii tulevaisuudessakin kehittämistä esimerkiksi alalle soveltuvuuden testaamisen osalta.

Opiskelussa on huomioitu kielitaidon jatkuva kehittäminen suomenkielen opinnoilla, jotka tukevat ammatillista opetusta. Osa opiskelijoista tarvitsisi suomen kielen opintoja koko opintojensa suorittamisen ajan. Kehitettävää on vielä monipuolisten opetusmenetelmien käytössä. Opiskelijat oppivat kuuntelemaan ja ymmärtämään suomenkieltä hyvin opintojen aikana, mutta suomen kielen puhuminen ja kirjoittaminen jäävät vähemmälle huomiolle ja se vaikuttaa työelämään siirtymistä. Suomen kielen oppimisen ohjaaminen kuuluu koko opetushenkilöstölle ei pelkästään suomen kielen opettajalle.

Työssäoppimisen jaksot ovat tärkeitä niin opiskelijalle kuin työelämän edustajille ja siksi olisikin panostettava työssäoppimisen ohjaajien koulutukseen ja heidän kanssa tehtävään yhteistyöhön. Koulutuksella voidaan vaikuttaa myönteisesti ohjaajan ohjausmotivaatioon ja asenteisiin. Myönteiset kokemukset rohkaisevat opiskelijaa jatkamaan opinnoissaan ja antavat mahdollisen työpaikan koulutuksen päättyessä. Tarvittaessa työssäoppimisen jaksoja voidaan pidentää ja tutkintotilaisuutta siirtää niin, että opiskelijalla on selkeästi mahdollisuus tutkintotilaisuudesta selviämiseen. Tässä korostuu myös työssäoppimisen ohjaajalta saatu realistinen, ohjaava ja kannustava palaute opiskelijan osaamisesta.

Suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sopeutuminen voisi olla helpompaa, kun suomalaiset ja maahanmuuttajataustaiset opiskelijat voisivat olla integroituna samoissa ryhmissä, ainakin osittain. Ammatillisen toisen asteen valtakunnalliset opetussuunnitelmat edellyttävät oppilaitoksilta kansainvälistä toimintaa ja mahdollisuuksia siihen voisi löytyä osin myös oman oppilaitoksen sisältä. Tämä mahdollisuus on vielä pitkälti käyttämättä.

Integraation tai inklusion etuja voidaan tarkastella koulutuksen tavoitteiden asettamisen näkökulmasta. Maassamme toteutettavalla ammatillisella koulutuksella on korkeat tiedolliset tavoitteet, jolloin niiden saavuttaminen nykyisten resurssien puitteissa ei mahdollista inklusion toteuttamista. Inklusiolla voitaisiin kuitenkin saavuttaa monia etuja nykyiseen koulutusjärjestelmään verrattuna. Jos painopistettä siirrettäisiin tiedollisista tavoitteista yhteistoiminnallisiin ja sosiaalisiin taitoihin, niin niiden saavuttaminen olisi helpompaa oppilaitoksessa, jossa kaikki oppijat toimivat erikokoisissa ryhmissä. Tämän painopisteen siirtämisen voidaan ajatella lisäävän ihmisten tasavertaisuutta, toisensa kunnioitusta ja suvaitsevaisuutta. Toisaalta integraatiota maahanmuuttajaryhmän opiskelijoiden ja suomalaisten opiskelijoiden kanssa voisi lähteä toteuttamaan pienin askelin, jolloin opetuksen tavoitteissa painotetaan nykyistä enemmän yhteistoiminnallisuutta ja suvaitsevaisuutta.

Tutkinnon tavoitteiden henkilökohtaistamisessa tulee kiinnittää huomiota opiskelijan aikaisempaan koulutukseen ja työkokemukseen. Ohjaavan opettajan ei ole kuitenkaan helppoa löytää menetelmiä, joilla voisi vertailla muualla suoritettujen tutkintojen tavoitteita tai työpaikoilla käytettyjä työmenetelmiä. Sosiaali- ja terveystieteiden alan työllisyys on vastuullista ja oppilaitoksen on varmistuttava siitä että tutkinnon suorittaja pystyy

työskentelemään asiakas-/potilasturvallisuuden säilyttäen. Henkilökohtaistaminen ja mahdollinen opintojen lyhentäminen vaatii tiiviin ohjausprosessin, jossa tavoitteet käsitellään tutkinnon suorittajan kanssa yksityiskohtaisesti. Henkilökohtaisen opetussuunnitelman laatimiseen tarvitaan myös priorisointia, jolla erotetaan kaikkein välttämättömimmät tiedot ja taidot vähemmän tärkeistä. Silloin voidaan varmistaa työelämään siirtyminen turvallisesti ja antaa tutkinnon suorittajalle aikaa kehittää kielitaitoaan ja elinikäisen oppimisen kautta mahdollistaa jatkuva kehittyminen ammatissaan. Tulevaisuudessa oppilaitoksessa voitaisiin kokeilla osalla opiskelijoista työvaltaisen opiskelumenetelmän käyttöä. Ammatissa tarvittava kielitaito kehittyy työelämän tehtävissä hyvin.

Opintojen keskeyttämistä tulisi ennaltaehkäistä suunnitelmallisesti. Oman nimetyn tuutoropettajan jatkuva opintojen ohjaaminen on opiskelun ongelmien ennaltaehkäisyssä tärkeää. Säännölliset tapaamiset ja henkilökohtaisen opetussuunnitelman tarkistaminen ja arviointi ehkäisevät keskeyttämistä, koska ongelmiin voidaan puuttua nopeasti ennen kuin ne ovat liian suuria. Oppilaitoksissa voitaisiin käyttää rohkeammin mahdollisuutta antaa todistus suoritetuista opinnoista ja selvitys siitä, mitä opiskelija osaa parhaiten. Todistuksen saatuaan opiskelija voi työllistyä sosiaali- ja terveysalalle avustaviin tehtäviin ja jatkaa opintojaan sitten, kun kielitaito on kehittynyt riittävästi tai opiskeluun tulee elämäntilanteen kannalta sopiva tilaisuus.

Arviointitehtävä on maahanmuuttajaopiskelijoiden kohdalla opettajille ja työelämän edustajille vaativa. Opetushallitus (2007) antaa ohjeeksi, että tietoja ja taitoja tulee arvioida sellaisilla menetelmillä, että kielitaidon mahdollinen puutteellisuus, luki- tai muut mahdolliset oppimisvaikeudet eivät vaikuta arvosanaa heikentävästi. Monet tiedot ja taidot pystyy näyttämään käytännön työn kautta, mutta ammatillisuuteen eli profession kuuluu olennaisena osana toiminnan perusteleminen ammattiin kuuluvaan teoriaan nojautuen. On hankalaa selvittää toiminnan perustelut, kun ei ole riittävästi yhteistä kommunikaatiota. Arvioinnin jatkuva kehittäminen maahanmuuttajakoulutuksessa on osa oppilaitoksessa tehtävää työtä.

Kaarinan sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksella on tehty pitkäjänteistä työtä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opetuksen kehittämiseksi. Opetushallitukselta saatu kehittämisrahoitus edesauttaa uusien menetelmien ja

toimenpiteiden kokeilemistä ja vakiinnuttamista. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon uusi valtakunnallinen opetussuunnitelma tulee voimaan 1.8.2010. Maahanmuuttajien ammatillisessa peruskoulutuksessa on paljon kehitettävää, mutta jostain on lähdettävä liikkeelle. Sosiaali- ja terveysalalla Varsinais-Suomessa on lisääntyvä työvoiman tarve ja mahdollistaa tutkinnon suorittaneiden työllistymisen. Työllistyminen puolestaan auttaa kotoutumaan uuteen kotimaahan, lisää itsenäisyyttä ja aktiivisuutta, kohottaa itsetuntoa.

LÄHTEET

- Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet: Sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto. (2001). Opetushallitus. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Bröcker, L. & Hautaniemi, P. (2001). Maahanmuuttajien erityisopetuksen palvelut ja niiden lähtökohdat. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja –opetus Suomessa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Daavittila, O., Mänty, T. (2001). Ammatillinen erityisopetus. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja –opetus Suomessa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Dufva, M., Vaarala, H., Pitkänen, K. (2007). Vieraat kielet ja monikielisyys. Aro, T., Ahonen, T. (toim.) Ymmärsinkö oikein – kielelliset vaikeudet nuoruusiässä.
- Ekholm, E., Salmenkangas, M. (2008). Puhumalla paras. Ratkaisuja arjen etnisiin konflikteihin. Ykkös-Offset Oy, Vaasa.
- Hautamäki, J. & Lahtinen, U. & Moberg, S. & Tuunainen, K. (2002). Erityispedagogiikan perusteet. Helsinki: WSOY.
- Holm, P., Happonen, A., Lahtinen, M. (2008) Maahanmuuttajien työkyky 2008. Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos raportti nro 210.
- Jahnukainen, M. Henkilökohtaiset suunnitelmat, transitio ja elinikäinen oppiminen. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja –opetus Suomessa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kaarinan sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksen sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon koulukohtainen opetussuunnitelma. (2008).
- Kanervo, S., Saarinen, T. (2004). Kulttuurit keskuudessamme. Turun kulttuurikeskus kansainvälinen kohtaustila. Matti Ranki.
- Koskimäki, T. (2004). Maahanmuuttajien ammatillinen koulutus. Teoksessa U. Aunola (toim.) Maahanmuuttajat ammattia oppimassa. Helsinki: Opetushallitus.
- Kuisma, K. (2001). Maahanmuuttajat ammatillisessa peruskoulutuksessa –selvitys koulutuksen käytännöistä. Opetushallitus. Moniste 18/2001.
- Kuusela, J., Etelälähti, A., Hagman, Å., Hievanen, R., Karppinen, K., Nissilä, L., Rönneberg, U., Siniharju, M. (2008). Maahanmuuttajaoppilaat ja koulutus – tutkimus oppimistuloksista, koulutusvalinnoista ja työllistymisestä. Opetushallitus. Edita Prioma Oy, Helsinki.

Launonen, K. (2001). Kommunikointi ja vuorovaikutus. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja –opetus Suomessa. Juva: WS Bookwell Oy.

Lehtinen, U. (2000). Ammatillisuus ja käyttäjäkeskeisyys aikuiskasvatuksessa. Teoksessa T. Ladonlahti & R. Pirttimaa (toim.) Erityispedagogiikka ja aikuisuus. Espoo. Frencellin kirjapaino Oy.

Maahanmuuttajien ammatillisen koulutuksen ja näyttöjen kehittäminen. ESR-projekti. (2008). Manu-projekti. Kaakkois-suomi Työvoima- ja elinkeinokeskus. Oriveden kirjapaino.

Moberg, S. (2001). Intergaation ja inklusiivisen kasvatuksen ideologia ja kehittyminen. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja –opetus Suomessa. Juva: WS Bookwell Oy.

Mänty, T. (2000). Ammatillisen erityisopetuksen tavoitteet ja niiden toteutuminen. Teoksessa T. Ladonlahti & R. Pirttimaa (toim.) Erityispedagogiikka ja aikuisuus. Espoo. Frencellin kirjapaino Oy.

Murto, P. (1999). Yhteinen koulu kaikille – onko inklusio tarua vai totta? Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

Murto, P., Naukkarinen A., Saloviita T. (toim.). (2001). Inklusion haaste koululle. Oikeus yhdessä oppimiseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Näyttötutkinto-opas. Näyttötutkinnon järjestäjien ja tutkintotoimikuntien käyttöön. (2007). Opetushallitus.

Opetusministeriön maahanmuuttopoliittiset linjaukset. (2003). Opetusministeriön muistioita ja selvityksiä 2003:7.

Patama, P. (2007). Pitkäaikaistyöttömyyden taustalta saattaa löytyä oppimisvaikeutta. Teoksessa Lukivaikeusko terveydenhuollon asia? Erilaisten oppijoiden liitto ry. Lukineuvolahanke. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä

Tiilikainen, M. (2008). Menestyvät maahanmuuttajanaiset. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 33/2008. Helsinki.

Valkama, A. (2007). Lukivaikeus – särö oppimisessa. Teoksessa Lukivaikeusko terveydenhuollon asia? Erilaisten oppijoiden liitto ry. Lukineuvolahanke. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä

Julkaisemattomat lähteet

Hakala, K. (2008). Luento 2.6.2008 Kaarinan sosiaali- ja terveystieteiden opettajille. Maahanmuuttajataustaisten lähihoitajaopiskelijoiden vieraan kielen oppimisen vaikeus.

LIITE 1

Raportti tutkintotilaisuuteen valmistavasta lisäopetuksesta 2008

Valitsin muokattavaksi opintokokonaisuudeksi maahanmuuttajataustaisille lähihoitajaopiskelijoille pidettävän 14 oppitunnin kurssin. Kurssin nimi on lisäopetus/hensu. Kurssi kuuluu ammatillisia opintoja tukeviin opintoihin eli lisäopetukseen. Kurssiin osallistui noin 20 maahanmuuttajatausta opiskelijaa. He ovat opiskelleet sosiaali- ja terveystieteiden perustutkintoa vuoden ajan ja opintojen alussa kielitaitotasovaatimus oli tasoa 3.

Kurssin tavoitteena on valmistaa ja perehdyttää tutkinnonsuorittajaa Hoidon ja huolenpidon tutkinnon osan tutkintotilaisuuden suorittamiseen. Opiskelijat ovat suorittaneet tutkinnonosaan kuuluvat teoriaopinnot ja heillä on alkamassa työssäoppimisen 4 ov jakso, jonka jälkeen he aloittavat samassa työpaikassa tutkintosuorituksen. Tutkintotilaisuuteen kuuluu henkilökohtaisen suunnitelman (hensu) laatiminen, tutkintosuoritus (yleensä 5 työpäivää), itsearviointin kirjoittaminen ja arviointikeskustelu. Tutkintotilaisuuden arviointi perustuu näyttötutkintotoimikunnan laatimiin valtakunnallisiin arviointikriteereihin. Niihin on laadittu kuvaus kiitettävästä, hyvästä, tyydyttävästä ja hylätystä osaamisesta. Olen saanut työssä olevilta äidinkieleltään suomalaisilta lähihoitajilta palautetta arviointikriteereistä. Niissä käytetty kieli on heidän mielestään haasteellista ja vaikeaa.

Kurssi oli lukujärjestyksessä neljässä kolmen oppitunnin jaksossa. Pyrin jakamaan kurssin tavoitteiden ja sisällön etenemisen teemoittain niin, että jokaisen oppituntijakson välissä oli mahdollista tehdä itsenäisesti omaa suunnitelmaa ja saada siitä seuraavan oppitunnin aikana palautetta.

Kurssimateriaaliksi laadin Powerpoint esityksen, josta monistin opiskelijoille tiivistelmän (sivulla kolme diaa ja viivastot). Tiivistelmään oli mahdollista tehdä omia muistiinpanoja keskustelujen pohjalta. Esityksessä pyrin huomioimaan selkeän fontin käytön ja arvioin tekstinmäärää kussakin diassa. Pyrin käyttämään yksinkertaisia lauserakenteita ja aktiivisia ilmaisumuotoja (passiivi-ilmaukset pois). Lisäksi kurssimateriaaliin kuului Hoidon ja huolenpidon tutkinnonosan arviointikriteerit. Laadin opiskelijoille ”tutkintosuorituksen suunnitelmapohjan” sähköisen version ja lähetin sen kaikille sähköpostin liitetiedostona.

Huomasin kurssin alussa, että kielitaitotaso vaihteli paljonkin ja kävimme monia asioita ja sanoja läpi useaan kertaan. Osa ryhmästä saattoi ehkä kokea turhautumista, koska heidän kielitaitotasonsa oli korkeampi. Ryhmässä nuorimmat opiskelijat olivat 18 vuotiaita ja he ovat suorittaneet suomalaisen peruskoulun. Heidän kielitaitotasonsa puheen tuottamisen ja kuullunymmärtämisen osalta osoittautui yleisesti hyväksi. Mietin, mikä on eriytetyn maahanmuuttajakoulutuksen funktio ammatillisessa koulutuksessa.

Näillä nuorilla opiskelijoilla olisi kielelliset mahdollisuudet opiskella suomalaisessa ryhmässä jo koulutuksen alusta lähtien. Mutta he pääsevät helpommin opiskelemaan maahanmuuttajataustaiseen ryhmään usein hyvän kielitaitonsa ansiosta. Se erityinen tuki, jota he tarvitsivat kurssin aikana liittyi käsitteiden liittämiseen käytännön ammatilliseen työhön. Heillä on vähän käytännön työkokemusta ja lisäksi useilla heistä oli kirjoittamisen vaikeus. Eli puuttuu kirjoittamisen sisältöideat ja on kirjoittamisen vaikeus. Vanhemmilla opiskelijoilla tuntui olevan ideoita sisältöön, mutta sanavaraston puutteellisuus vaikeuttaa itseilmaisua.

Powerpoint esityksessä pyrin selkeyttämään tutkintotilaisuuteen liittyviä käsitteitä selkokielellä ja lisäksi tavoitteenani oli käsittelyn yhteydessä antaa useita esimerkkejä käsitteeseen liittyen. Esimerkiksi mitä tarkoittaa tutkintotilaisuus, arviointikohde, arviointikriteeri ja portfolio (tutkintotilaisuutta täydentävä aineisto). Tutkintotilaisuuteen liittyvät käsitteet ovat opiskelijoille haasteellisia ja itselleni opettajana on haasteellista käyttää samoja käsitteitä koko kurssin ajan johdonmukaisesti. Näyttötutkintoimikunta antoi uuden ohjeistuksen käsitteiden käytöstä noin vuosi sitten ja huomaan itse käyttäväni keskusteluissa ”vanhoja” käsitteitä kuten näyttö. Lisäksi vaikka itse opettajana pystyisinkin uusia käsitteitä käyttämään työelämässä aikaisemmin käytössä olleet käsitteet voivat kuitenkin tulla vastaan ja silloin tutkinnon suorittajan tulisi olla selvillä mistä on kysymys.

Tutkinnon suorittajat saivat tietää työssäoppimisen ja tutkintosuorituspaikkansa vasta kurssin puolivälissä. Yleisesti suorituspaikat vaihtelivat vanhankodista sairaalan vuodeosastoille. Se hankaloitti opiskelijan oman suunnitelman tekemistä – hänellä ei ollut tietoa, mihin hän on tekemässä kirjallista suunnitelmaansa.

Onnistuin selkokielen käytössä mielestäni tyydyttävästi/hyvin ja sain kurssin lopussa pyytämässäni palautteessa hyvää palautetta opiskelijoilta siitä. Selkokielen käyttäminen näiden käsitteiden selvittämisessä ei ollut itselleni helppoa. Sen sijaan tunsin, että selityksen lisäksi esimerkit auttoivat opiskelijoita ymmärtämään käsitteiden sisällön. Palautteessa oli kurssin kehittämisen vinkiksi pyydetty vielä lisää käytännön esimerkkejä suunnitelman kirjoittamista varten. Omasta mielestäni esimerkkejä tuli todella paljon. Pelkään, että liiallinen esimerkkien anto vie opiskelijan omalta luovuudelta ja ajattelulta tilaa ja hän toistaa omassa suunnitelmassaan valmiiksi annettuja esimerkkejä. Pyrin enemmän siihen, että teemme suunnitelman laatimista varten kysymyksiä, joihin opiskelija etsii vastauksia omassa työssäoppimisen paikassaan.

Suunnittelin etukäteen, että pidämme vähintään jokaisen kellotunnin jälkeen 10 minuutin tauon oppituntien aikana ja aina uuden oppituntijakson alussa kertaamme edellisen tunnin aiheet. Mielestäni tämä onnistui hyvin kurssin aikana.

Arviointikriteerien käsitteet ja sisällöt avasimme oppituntien aikana. Jaon jokaiselle parille tietyt kriteerit, joista heidän piti etsiä avainsanat ja mieltä esimerkki siitä, miten ko kriteerin osaamista voi osoittaa tutkintotilaisuudessa. Kävimme koko ryhmän kesken kriteerit läpi niin, että minä kirjasin

opiskelijaparin tuottamat avainsanat ja esimerkit luokan koneelle, josta ne heijastui koko ryhmälle videotykin avulla. Lisäksi keskustelimme jokaisen kriteerin sisällöstä ja haimme koko ryhmän ideoita esimerkiksi. Kurssin lopussa jokainen sai monisteen tästä asiakirjasta. Tällä pyrin siihen, että opiskelijan aika ja energia ei kulunut taululta kopioimiseen kurssin aikana, vaan että hänellä oli enemmän aikaa ajatella ja miettiä mitä kysyttävää hänellä käsiteltävään kohtaan.

Kurssin aikana opiskelijoilla oli käynnissä monia muita kursseja ja niihin liittyviä tenttejä ja tehtäviä. Tämä oli ehkä syynä siihen, että opiskelijat eivät aloittaneet henkilökohtaisen suunnitelmansa kirjoittamista kurssin aikana ja näin en voinut antaa palautetta kurssin aikana suunnitelmista.

Työssäoppimisen jakson aikana jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus saada henkilökohtaista ohjausta oman suunnitelmansa kirjoittamiseen. Nämä ohjaustilanteet ovat vielä edessäpäin.